

ÖĞRETMEN ADAYLARINDA ATILGANLIK DÜZEYİ VE İLETİŞİM BECERİLERİ¹

Yrd. Doç. Dr. Hadiye KÜÇÜKKARAGÖZ

Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi, hadiye2000@yahoo.com

Arş. Gör. Tuncay CANBULAT

Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi, tuncay.canbulat@deu.edu.tr

Öğretmen Yasin AKAY

Milli Eğitim Bakanlığı, yasinakay35@hotmail.com

Özet

Bu araştırmanın amacı, öğrenim görmekte olan bir grup sınıf öğretmeni adayının atılgnlık düzeyi ve iletişim becerilerini inceleyerek bazı psiko-sosyal değişkenler (cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, başarı algısı, kendini zeka ve yetenek bakımından değerlendirmesi ve öğrenim görülen programdan memnuniyet) açısından değerlendirilmiştir. Araştırma, tarama modelinde (Karasar, 1999: 77) desenlenmiştir. Verilerin toplanmasında, öğretmen adaylarının bireysel psiko-sosyal özellikleri kapsayan ve araştırmacılar tarafından hazırlanan "Bireysel Durum Formu", Rathus (1973) tarafından geliştirilen "Rathus Atılgnlık Envanteri (RAE)" ve Çetinkanat (1998) tarafından geliştirilen "Öğretmen İletişim Becerileri Ölçeği (ÖİBÖ)" kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma evren ve örneklemini; 2009-2010 öğretim yılı Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı 1. ve 4. sınıfta öğrenim gören 132 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre; öğretmen adaylarının atılgnlık düzeyleri ile kendilerini zeka ve yetenek bakımından değerlendirmeleri arasındaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur. Diğer psiko-sosyal değişkenlere göre ise her iki bağımlı değişkende anlamlı farklılıklar saptanmamıştır. Bunun yanında, öğretmen adaylarının atılgnlıkları ile iletişim becerileri arasında orta düzeyde yakın, zayıf bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Atılgnlık, İletişim Becerileri, Sınıf Öğretmeni Adayı.

ASSERTIVENESS LEVEL AND COMMUNICATION SKILLS OF TEACHERS' CANDIDATES

Abstract

The aim of this study is to state if there is a meaningful difference in the aspect of some psycho-social variables between a group of primary education teacher candidates by whose assertiveness level and communication skills are analysed. The study is designed in the scanning model (karasar, 1999: 77) that aims to describe a situation either in the past or at present as it is.

"Individual Situation Form" prepared by the researchers and including the individual psycho-social features of candidate teachers, "Rathus assertiveness schedule (RAS)" developed by Rathus (1973) and "Teacher Communication Skills Scale (TCSS) developed by Çetinkanat (1998) are used for collecting data. 132 candidate teachers studying at 1st and 4th grade in Dokuz Eylül University, Buca Educational Faculty Primary School Teacher Education Department in 2009-2010 educational year constitute the environment and the sampling of study. According to the results of the research, it is revealed that there is meaningful difference between the level of assertiveness of the candidate teachers and evaluating themselves on intelligence and skills. No meaningful difference in both dependent variables is found according to other psycho-social variables. By the way, a weak, nearly medium stage relation is found between the assertiveness and communication skills of the candidate teachers.

Key Words: Assertiveness, Communication Skills, Primary Teacher Candidates.

¹ Bu araştırma, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nde düzenlenen 20. Eğitim Bilimleri Kurultayında (2011) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Giriş

Günümüzde eğitim sisteminin amaçlarından biri, öğrenenleri değişik koşullara uyabilecek, esnek ve kritik düşünebilecek yeteneklerle yetiştirmektir. Eğitim sisteminin amacına uygun öğrenciler yetiştirmesi, iyi yetişmiş ve mesleğinde söz sahibi öğretmenlere bağlıdır. Bu durum öğretmenlere belirli roller vermektedir. Bu roller, öğretmenin öğrencisiyle, meslektaşlarıyla, okul yönetimiyle, veliler ile olan ilişkilerine ve mesleki gelişimine ilişkin olmak üzere çeşitli başlıklarda toplanabilir (Özden, 2003). Bu ilişkilerin sağlıklı gerçekleşebilmesi için bazı yeterliklerin öğretmenler tarafından kazanılmış olması gerekir. Atılganlık ve iletişim becerileri de kişilerin kimliğini ve seçmiş olduğu mesleğe eğilimini ortaya çıkarmada önemli rol oynayan yeterliklerindedir. Ayrıca, atılganlık ve iletişim becerilerinin beklenen düzeyde kazanılması bireyin meslek başarısını ve insan ilişkilerindeki yapıcılığını artırdığı düşünülmektedir.

Voltan-Acar (1980) atılganlığı, “başkalarını küçük görmeden, onların haklarını yadsımadan bireylerin kendi haklarını koruyabilmeleri için geliştirilen bir çeşit kişiler arası ilişkiler biçimi” olarak tanımlanmaktadır. Çekingenlik ve saldırganlık bir doğrunun iki ayrı ucu ise, atılgan davranış bu doğrunun tam ortasında olumlu, uyumlu ve sağlıklı bir davranış biçimi olarak yer alır (Bal, 2003). Atılganlık; ‘güvengenlik’, ‘kendini etkili olarak ortaya koyma’, ‘etkili davranma’, ‘güvenli davranış’, ‘güvenli girişken’ anlamlarında da kullanılmaktadır (Baltaş ve Baltaş, 1986; Cüceloğlu, 1993). Bu çalışmada, literatürde Rathus Atılganlık Envanteri (Voltan-Acar, 1980) olarak geçen ölçeğin kullanılmasından dolayı “atılganlık” kavramı kullanılmıştır. Atılganlıktaki temel anlayış, kişilerin kendi istediklerini diledikleri gibi yapmaları değil; eşitliği gözetmeye çalışmalarıdır. Bu yaklaşım, insanlar arasında güven, sıcaklık, yakınlık ve sevgi gibi bağların oluşmasına ve bireylerin kendilerini anlatmalarına olanak tanır (Örgün, 2000).

“Atılganlıkla” ilgili literatürde çeşitli araştırmalarda farklı örneklem grupları üzerinde çalışılmıştır. Aşağıda bazı araştırmalara yer verilmektedir.

Atılgan davranış ve kontrol odağı arasındaki ilişki hakkında kadın ve erkekleri karşılaştırmak amacıyla Cooley ve Nowicki (1984) tarafından yürütülen “Kız ve Erkek Kolej Öğrencilerinde Denetim Odağı ve Atılganlık” adlı çalışmalarında erkekler için yüksek atılganlık ve içsel yönelim arasında yüksek ilişki bulunduğu, kız öğrenciler için ise bu iki değişken arasında böyle bir ilişkinin olmadığı belirlenmiştir. Pardeck et al. (1991) tarafından yapılan araştırmada ise sosyal hizmet eğitiminin, öğrencilerin atılganlık düzeylerine etkisi incelenmiştir. Atılganlık ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Yaşın atılganlık düzeyini etkilediği belirlenmiş, yaşça büyük olan öğrencilerin diğerlerine göre daha atılgan davranma eğiliminde olduğu bulunmuştur. Uğurluoğlu (1996), lise öğrencilerinde özsaygı düzeyi ile atılganlık arasında anlamlı pozitif yönde ancak çok güçlü olmayan bir ilişki bulunmuştur. Araştırmada; kızların ve başarılı öğrencilerin özsaygı ve atılganlık düzeylerinin, erkeklere ve başarısız öğrencilere göre daha yüksek olduğu bunun yanında öğrencilerin yaş, kardeş sayıları ve doğum sırası değişkenlerine göre

özsayı ve atılganlık düzeyleri arasında bir fark olmadığı bulunmuştur. Bal (2006) İstanbul'da 300 öğrenci üzerinde yaptığı araştırmasında, ilköğretim öğrencilerinin benlik algıları ile atılganlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu çalışma sonuçlarına göre; sosyoekonomik düzey, öğrencilerin benlik algılarını ve atılganlık düzeylerini etkilemekte ve farklılaşmalar yaratmaktadır. Başarı algısı düşük öğrencilerin atılganlık düzeyleri de düşük bulunmuştur. Öğrencilerin benlik algıları ile atılganlık düzeyleri arasında düşük düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Öztürk (2009), ilköğretim 5. sınıf öğrencilerine uyguladığı dokuz haftalık Atılganlık Eğitimi Programının öğrencilerin atılganlık puanları üzerindeki etkisini incelemiştir. Bu çalışmada uygulanan programın öğrencilerin atılganlık düzeyine etkisinin olmadığı ve atılganlık düzeylerinin cinsiyete göre farklılık oluşturmadığı saptanmıştır. Özbülak-Emran, Aypay ve Aypay (2011)'in ortaöğretim öğrencilerinin problem çözme becerileri ve atılganlık düzeyleriyle ilgili yaptıkları araştırmalarında; atılganlık ve genel problem çözme becerilerinin cinsiyete ve okul türüne göre anlamlı biçimde farklılaşmadığını ancak atılganlık becerisinin anne ve baba öğrenim durumuna göre anlamlı biçimde farklılaştığını göstermiştir.

Atılganlığın, iletişim becerilerinin en önemli öğelerinden biri olduğu, atılganlığı yüksek olan bireylerin toplumsal yaşamında başarılı olduğu ve daha etkili iletişim becerileri edindiği belirtilmektedir (Teegen 1995; Lin et al., 2004; Voltan-Acar, Arıcıoğlu, Gültekin ve Gençtanırım, 2008). İletişim, bilgi üretmek, aktarmak ve anlamlandırma sürecidir (Dökmen, 1997). İletişim becerileri ise empati ve saygıyı etkili bir biçimde kullanarak duygu ve düşüncelerini karşındakine maskesiz ve ben dili ile iletebilme, başkaları ile doyum verici ilişkiler kurarak toplum ile yaşamasını kolaylaştıran öğrenilmiş davranışlardır (Şahin, 1998). Yapılan birçok araştırmada eğitimcilerden ve öğrencilerden bir sıralama yapması istendiğinde, eğitimcilerin genel olarak sınıf-içi akademik süreçleri temele aldıkları görülürken; öğrencilerin günlük iletişim süreçlerinde ağırlık kazanan özellikleri öne çıkardıkları belirlenmiştir (Güçlü ve Güçlü, 1996). Bunun yanında, ülkemizde eğitim fakültesi öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada, 1. sınıf ile 4. sınıf öğrencileri arasında iletişim becerileri yönünden anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır (Dilekmen, Başçı ve Bektaş, 2008). Bu bulgu, eğitim fakülteleri programının iletişim becerileri yönünden yeniden sorgulanması gerektiğini düşündürmektedir. Bozkurt-Bulut (2003)'ün sınıf öğretmenlerinin iletişim becerilerine ilişkin algıları üzerine yaptığı araştırmasında; öğretmenlerin iletişim becerilerinde cinsiyetlerine, medeni durumlarına, çalışma sürelerine göre anlamlı fark saptanmamıştır. Durukan ve Maden (2010)'in Türkçe Öğretmenlerinin iletişim becerileri üzerine yaptıkları araştırmalarında Türkçe Öğretmenlerinin düşük iletişim becerisi düzeyine sahip oldukları; cinsiyet değişkenine göre kadın öğretmenler lehine, kıdem değişkeninde genç öğretmenler lehine anlamlı farklılık olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Ulaşılabilen alan yazınında atılganlık eğitimi ve iletişim becerilerine yönelik birçok çalışma bulunsa da atılganlık ve iletişim becerilerini bir arada ele alan araştırmaların sınırlı olmasından dolayı bu çalışmanın alana katkı sağlayacağı

düşünülmektedir. Bu araştırmada eğitim fakültesinde öğrenim gören sınıf öğretmeni adaylarının bazı psiko-sosyal değişkenlere göre atılganlık düzeyi ve iletişim becerilerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Problem Cümlesi

Eğitim fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının;

a) Bazı psiko-sosyal değişkenlere göre atılganlık düzeyi ve iletişim becerilerinde anlamlı fark var mıdır?

b) Atılganlık düzeyleri ve iletişim becerileri arasında ilişki var mıdır?

Araştırmanın alt problemleri

Yukarıda ifade edilen araştırmanın problem cümlesine dayalı olarak aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

Eğitim fakültesi sınıf öğretmenliğinde öğrenim gören sınıf öğretmeni adaylarının;

a.1. Cinsiyetine,

a.2. Yaşına,

a.3. Sınıfına,

a.4. Başarı algısına,

a.5. Kendini zeka ve yetenek bakımından değerlendirmesine,

a.6. Öğrenim görülen programdan memnuniyetine

göre atılganlık düzeyi ve iletişim becerileri düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?

b.1. Atılganlık düzeyi ve iletişim becerileri arasında ilişki var mıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma, betimsel nitelikli tarama modelinde yürütülmüştür. Bilindiği gibi betimsel araştırmalar, ilgilenilen durumu tanımlamayı amaçlamaktadır. Tarama modelleri ise var olan durumu, var olduğu biçimde ve nesnel bir yaklaşım ile ortaya koyma üzerine temellenmektedir (Karasar, 1999: 77). Bu çalışmada da, eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencilerinin; atılganlık düzeyi ve iletişim becerileri düzeylerinin bazı psiko-sosyal değişkenlere göre değişip-değişmediği betimlenmeye çalışılmıştır.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmada çalışma evreni kullanılmıştır. Çalışma evreni ulaşılabilen evrendir. Araştırmanın çalışma evren ve örneklemini; 2009-2010 öğretim yılı Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı 1. ve 4. sınıfında öğrenim görmekte olan öğretmen adayları oluşturmaktadır. Anabilim dalında 1. sınıfta 208, ve 4. sınıfta ise 206 olmak üzere toplam 414 öğrenci kayıtlıdır. Araştırmada olasılık temelli örnekleme yöntemlerinden seçkisiz örnekleme kullanılarak 1. sınıftan 56, 4. sınıftan 76 öğretmen adayı olmak üzere toplam 132

öğretmen adayına ulaşılmıştır. Bunların 66'sı kadın, 66'sı erkek öğretmen adayından oluşmaktadır. Seçkisiz örnekleme, belirlenen özelliklere sahip olan bir evrenden istatistiksel hesaplarla evreni temsil edebilme büyüklüğüne sahip ve tamamen rastgele bir örneklem seçmeye dayanır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 104). Araştırma verileri SPSS 17.0 paket programı ile Pearson Korelasyon ve bağımsız örneklem için t-testi (t-test for independent groups) ve tek yönlü varyans analizi (one way ANOVA) yöntemleri kullanılmıştır. Verilerin analizinde anlamlılık seviyesi 0.05 olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada öğrencilerin psiko-sosyal özelliklerini belirlemeye yönelik "Bireysel Durum Formu" araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Bireysel Durum Formu; öğrencilerin cinsiyeti, yaşı, sınıfı, başarı durumu algısı, kendini zeka ve yetenek bakımından değerlendirmesi ve öğrenim görülen programdan memnuniyeti bilgilerini elde etmek için kullanılmıştır.

Rathus Atılganlık Envanteri (RAE) 30 maddeden oluşan bir ölçek olup, Türkçe'ye Voltan-Acar (1980) tarafından uyarlanmış ve ölçeğin geçerlik sonucu .70; güvenirlik sonucu ise .77 olarak bulunmuştur. Ölçekten alınan puanlar -90 ile +90 arasında değişmektedir. Çekingenliğe doğru uzanan uç -90'a, atılganlığa doğru uzanan uç +90'a ulaşmaktadır. Bu araştırmada ölçeğin araştırma grubu için Cronbach Alpha ile hesaplanan güvenirlik katsayısı .78 olarak bulunmuştur. Dinçyürek, Çağlar ve Birol, (2010) araştırmalarında +10 puan üzerindeki sonuçların atılganlığı belirttiğini kabul etmişlerdir; bu çalışmada da söz konusu değer kabul edilmiştir.

Öğretmen İletişim Becerileri Ölçeği (ÖİBÖ) empati, saydamlık, eşitlik, etkililik ve yeterlik olmak üzere beş alt boyutu olan, altılı likert türünde hazırlanmış, 44 maddeden oluşan bir ölçektir. Çetinkanat (1998) tarafından geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılan ölçeğin güvenirlik katsayısı .81 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada ölçeğin araştırma grubu için Cronbach Alpha ile hesaplanan güvenirlik katsayısı .90 olarak bulunmuştur. Ölçekten alınan puan 44 ile 264 aralığındadır. Yüksek puanlar iletişim becerileri açısından yeterlik düzeyini ifade etmektedir.

Bulgular ve Tartışma

Sınıf öğretmeni adayının bazı psiko-sosyal değişkenlere göre atılganlık düzeyi ve iletişim becerilerini araştıran bu çalışmanın bulgularına aşağıda yer verilmektedir.

Öğretmen Adaylarının Psiko-Sosyal Özellikleri ile Atılganlık Düzeyi Puanlarına İlişkin Bulgular

Öğretmen adaylarının psiko-sosyal özellikleri ile atılganlık düzeyi puanlarına ilişkin bulgular Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 1. Öğretmen Adaylarının Psiko-Sosyal Özellikleri ile Atılganlık Düzeyi Puanlarına İlişkin t/F Testi Sonuçları

Değişkenler		N	Ort.	SS	sd	t/F	p
Cinsiyet	Kadın	66	0,71	16,54	130	0,69	0,487
	Erkek	66	-1,46	19,27			
Yaş	18-21	105	-0,15	17,61	130	0,28	0,776
	22-25	27	-1,25	19,43			
Sınıf Düzeyi	1. Sınıf	56	-1,98	17,44	130	-0,881	0,380
	4. Sınıf	76	0,80	18,98			
Başarı durumu algısı	Orta	62	-2,03	18,41	130	-0,997	0,321
	Başarılı	70	1,08	17,49			
Kendini zeka ve yetenek bakımından değerlendirmesi	Orta	24	-4,50	21,58	130	3,601	0,030
	Yeterli	73	-2,23	17,22			
Öğrenim görülen programdan memnuniyet	Çok yeterli	35	6,31	15,14			
	Evet	51	0,05	16,79	130	0,222	0,825
	Hayır	-	-	-			
	Kısmen	81	-0,65	18,70			

Tablo 1'deki veriler incelendiğinde, öğretmen adaylarının atılganlık puan ortalamalarının düşük olduğu görülmektedir. Atılganlığın değişkenlerle ilişkisine bakıldığında; öğretmen adaylarının atılganlık düzeyleri ile kendilerini zeka ve yetenek bakımından değerlendirmeleri arasındaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($t_{130} = 3,601$, $p = .0,030$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için grup varyansları eşit olmasından dolayı Tukey testi sonuçları değerlendirilmiştir. Tukey testi sonuçlarına göre ise, kendilerini “çok yeterli” görenlerin, kendilerini “yeterli ve orta seviyede” görenlere göre daha atılgan oldukları söylenebilir. Diğer psiko-sosyal değişkenlerle atılganlık düzeyi arasındaki farkların anlamlı olmadığı görülmüştür ($p > 0,05$). Yurt dışındaki alanyazın incelendiğinde atılganlığın, cinsiyet bakımından farklılık gösterdiğini ortaya çıkaran araştırmalar olduğu görülmektedir. Stebbins et al. (1977), üniversite öğrencileri ile yaptıkları bir araştırmada, kızların, erkeklere göre daha atılgan olduklarını bulmuşlardır (Akt. Dinçyürek, Çağlar ve Birol, 2010). Türkiye’de yapılan araştırmaların bazılarında cinsiyete bağlı farklılıklar bulunmuş (Arı, 1989; Uğurluoğlu, 1996), bazılarında ise bulunmamıştır (İnceoğlu ve Ayatar, 1987; Öztürk, 2009; Özbülak-Emran, Aypay ve Aypay, 2011). Cinsiyetle ilgili bulgulardaki bu tutarsızlığın nedeni atılganlığın sosyo-kültürel etkenlere bağlı olmasıyla ilişkilendirilebilir. Yaşın atılganlık düzeyini etkilediğini belirleyen araştırmalar mevcuttur. İnsanın yaşı ilerledikçe, atılganlık düzeyinin de artması beklenmektedir. Bunun nedeni, ergenlerin yaşları ilerledikçe daha fazla deneyim sahibi olmaları, kişiler arası ilişkilerde giderek daha etkin hale gelmeleri ve sosyal öğrenmelerinin artması ile ilgilidir (Dinçyürek, Çağlar ve Birol, 2010). Yaşça büyük olan öğrencilerin diğerlerine göre daha atılgan davranma eğiliminde olduğunun bulunduğu araştırmalar mevcuttur (Pardeck et al., 1991). Bu araştırmada yaşın atılganlığı

etkilemediği görülmektedir. Bu sonucun ortaya çıkmasında yaşlar arasında yayılımın geniş bir aralıkta olmadığından kaynaklandığı düşünülmektedir. Sınıf düzeyi değişkeninin atılganlık üzerinde anlamlı farklılık oluşturmadığı görülmektedir. Normal şartlarda 1. sınıf öğrencisine göre 4. sınıf öğrencisinin çok daha atılgan olması beklenmektedir. Ancak sonuçlar bunu göstermemektedir. Bu sonuca göre, 4 yılın sonunda üniversite eğitiminin bu örneklem grubunda atılganlığın gelişimine katkı sağlamadığı düşünülebilir. Atılganlık düzeyi ile başarı algısı arasında anlamlı farklılık bulunmazken, ortalama atılganlık puanı göz önüne alındığında kendini “başarılı” bulanların, kendini “orta başarıda” bulanlara göre daha atılgan oldukları söylenebilir. Atılganlık düzeyi ile öğrenim görülen programdan memnuniyet değişkenine göre anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir. Sınıf öğretmenliği programından memnun olmayan öğretmen adayı bulunmazken, memnun olanların (51), kısmen memnun (81) olanlara göre sayıca daha az olduğu görülmektedir. Ayrıca, memnun olan öğretmen adaylarının atılganlık ortalamaları, kısmen memnun olanlara göre daha fazladır. Bu sonuca göre, programdan memnun olanların daha atılgan olduğu söylenebilir.

Öğretmen Adaylarının Psiko-Sosyal Özellikleri ile İletişim Becerileri Puanlarına İlişkin Bulgular

Öğretmen adaylarının psiko-sosyal özellikleri ile iletişim becerileri puanlarına ilişkin bulgular Tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Psiko-Sosyal Özellikleri ile İletişim Becerileri Puanlarına İlişkin t/F Testi Sonuçları

Değişkenler		N	Ort.	SS	sd	t/F	p
Cinsiyet	Kadın	66	201,75	17,01	130	0,921	0,359
	Erkek	66	198,77	20,08			
Yaş	20-22	105	199,84	18,13	130	-0,762	0,442
	23-25	27	202,98	19,58			
Sınıf Düzeyi	1. Sınıf	56	203,45	20,10	130	1,970	0,051
	4. Sınıf	76	197,22	17,04			
Başarı durumu algısı	Orta	62	197,53	18,31	130	-1,340	0,180
	Başarılı	70	202,45	18,68			
	Çok Başarılı	-	-	-			
Kendini zeka ve yetenek bakımından değerlendirmesi	Orta	24	192,50	22,56	130	2,73	0,069
	Yeterli	73	201,42	17,08			
	Çok yeterli	35	203,17	16,80			
Öğrenim görülen programdan memnuniyet	Evet	51	202,76	18,11	130	1,159	0,249
	Hayır	-	-	-			
	Kısmen	81	198,35	18,01			

Tablo 2’deki veriler incelendiğinde, öğretmen adaylarının iletişim becerileri ortalamalarının yüksek olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının iletişim becerileri düzeyi ile cinsiyetleri, yaşları, sınıf düzeyleri, başarı algıları, kendilerini zeka ve yetenek bakımından değerlendirmeleri ve öğrenim görülen programdan memnuniyetleri arasındaki farkların anlamlı olmadığı görülmektedir ($p>0.05$). Bu sonuçlar, Bozkurt-Bulut (2003), Dilekmen, Başçı ve Bektaş, (2008) araştırma sonuçlarıyla benzerlik gösterirken, Durukan ve Maden (2010)’in araştırma sonuçlarından farklılık göstermektedir. Sınıflar arasında anlamlı farklılık olmazken, iletişim becerileri ortalamaları arasındaki farklılığın 1. sınıflar lehine olmasının önemli bir bulgu olduğu düşünülmektedir. Mezun olmaya yakın olan 4. sınıf öğretmen adaylarının aldıkları eğitim, kazandıkları deneyim göz önüne alındığında sonucun tersine olması beklenmektedir. Böyle bir sonucun, üniversite boyunca verilen öğretimin öğretmen adaylarının iletişim becerilerini etkilememesi ile açıklanabilir.

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Atılganlıkları ile İletişim Becerileri Arasında İlişki

Sınıf Öğretmeni adaylarının atılganlık ve iletişim becerileri düzeylerine ilişkin Pearson Korelasyon analiz sonucu Tablo 3’te verilmektedir.

Tablo 3: Sınıf Öğretmeni Adaylarının Atılganlık Düzeyi ve İletişim Becerileri Arasındaki Pearson Korelasyon Sonuçları

	Değerler	İletişim Becerileri
Atılganlık Düzeyi	r	0.273
	p	.002
	N	132

Tablo 3 incelendiğinde, sınıf öğretmeni adaylarının atılganlık ve iletişim becerileri düzeylerine arasında orta düzeye yakın, pozitif ve zayıf bir ilişki olduğu ($r=0.273$) ortaya çıkmıştır. Bu sonuca göre, atılganlığın artmasıyla iletişim becerilerinin artabileceği ya da iletişim becerilerinin artmasıyla atılganlığın artabileceği söylenebilir.

Sonuçlar

Bir grup sınıf öğretmeni adayının bazı psiko-sosyal değişkenlere göre atılganlık ve iletişim becerileri düzeylerinin incelendiği bu çalışmada başlıca şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Öğretmen adaylarının atılganlık düzeyleri ile kendilerini zeka ve yetenek bakımından değerlendirmeleri arasındaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur. Farkın anlamlılığına yönelik yapılan Tukey testi sonuçlarına göre, kendilerini “çok yeterli” görenlerin, kendilerini “yeterli ve orta seviyede” görenlere göre daha atılgan olduğu söylenebilir. Öğretmen adaylarının atılganlıkları ve iletişim becerileri düzeyleri ile diğer psiko-sosyal değişkenler arasındaki farkların anlamlı olmadığı sonuçlarına

ulaşmıştır. Ayrıca, Sınıf öğretmeni adaylarının atılganlıkları ile iletişim becerileri düzeyleri arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırmada elde edilen sonuçların; öğretmen adaylarının bazı psiko-sosyal özelliklerine göre atılganlık ve iletişim becerileri düzeylerinin değerlendirilmesini sağlayarak; atılganlık ve iletişim becerileri konusunu güncelleştirip üzerinde düşünme ve tartışma ortamı yaratacağı, üniversitelerde öğretmen yetiştirme programlarının hazırlanmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Eğitim sürecinde başarı elde etmek oldukça değerlidir ve başarıyı artırma yöntemleri üzerinde durulması gerekli görülmektedir. Birey, elde ettiği başarı ile ilgili olarak kendi kişilik özelliklerinin belirleyici olduğuna inanırsa, birçok davranışını eleştirel anlamda değerlendirebilir ve kendini geliştirebilir (Dinçyürek, Çağlar ve Birol, 2010). Atılgan ve iletişim becerileri yüksek bireylerin, kendilerine daha çok güvendikleri ve başarı elde etme konusunda daha inançlı olabilecekleri düşünülmektedir.

Öneriler

Öğretmen adaylarının atılganlık düzeyleri ve ülkemizdeki iletişim sorunlarının artma eğiliminde olduğu (Özer, 1995: 406) göz önüne alındığında, öğretmen adaylarının içinde buldukları yaşam alanlarında destek alabilecekleri psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin verildiği bir danışmanlık birimi kurulması yararlı olabilecektir. Ayrıca, üniversitelerin ilgili birimleri benzer araştırma sonuçlarını da göz önüne alarak etkili öğretim ortamları ve programlarının hazırlanması önerilebilir.

Atılganlığın, iletişim becerilerinin bir ögesi olduğu düşünüldüğünde (Teegen 1995; Lin et al., 2004; Voltan-Acar, Arıcıoğlu, Gültekin ve Gençtanırım, 2008) atılganlık ve iletişim becerileri düzeylerine ilişkin yapılan Pearson Korelasyon analizine göre aradaki ilişkinin daha yüksek çıkması beklenmektedir. Aradaki ilişkinin düşük olmasının nedenlerinin daha açıklayıcı tartışılmasına yönelik benzer çalışmaların yapılmasının alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışma eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği anabilim dalında öğrenime devam eden birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin atılganlıkları ve iletişim becerileri düzeylerinin belirlenmesi ve bazı değişkenlerin etkili olup olmadığının incelenmesi ile sınırlıdır. Bu nedenle daha geniş gruplarla çalışılması, genelleme yapılmasını kolaylaştıracaktır. Bu çalışmanın yapılacak başka araştırmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

Arı, R. (1989). *Üniversite Öğrencilerinin Baskın Ben Durumları İle Bazı Özlük Niteliklerinin, Ben Durumlarına, Atılganlık ve Uyum Düzeylerine Etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Bal, Ü. (2003). *Hastanede Çalışan Hemşire ve Diğer Bayan Sağlık Personelinin Benlik Saygıları Ve Atılganlık Düzeylerinin İncelenmesi*.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Bal, E. (2006). *İlköğretim Öğrencilerinin Benlik Algıları İle Atılganlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Baltaş, A. ve Baltaş, Z. (1986). *Stres ve Başa Çıkma Yolları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Bozkurt-Bulut, N. (2003). "İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin İletişim Becerilerine İlişkin Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi." *XII. Eğitim Bilimleri Kongresi Sözlü Bildiri*. Gazi Üniversitesi. 15-18 Ekim. Antalya.

Cooley, E. L. ve Nowicki, S. (1984). "Locus of Control and Assertiveness in Male and Female College Students." *Published as a Separate and in The Journal of Psychology, 117*, 85-87.

Çetinkanat, A. C. (1998). "Öğretmen Adayları ve Müfettişlerin Bakış Açısından Öğretmen İletişim Becerileri." *Eğitim Yönetimi Dergisi, 13*, 209-221.

Cüceloğlu, D. (1993). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Dilekmen, M., Başçı, Z. ve Bektaş, F., (2008). "Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin İletişim Becerileri." *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2*, 231-242.

Dinçyürek, S. Çağlar, M. ve Birol, C. (2010). "Atılganlık ve Denetim Odağı Düzeyi: Gelecek Nesillere Etkisi." *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 39*. 142-150.

Dökmen, Ü. (1997). *İletişim Çatışmaları ve Empati*. Sistem Yayıncılık. İstanbul.

Güçlü, N. ve Güçlü, M. (1996). "Öğretmen Eğitiminde Nitelik Sorunu." *Modern Öğretmen Yetiştirmede Gelişme ve İlerlemeler Sempozyumu Sözlü Bildiri Kitabı*. 48-62.

İnceoğlu, D. ve Ayatar, G. (1987). "Bir Grup Ergende Atılganlık Eğitimi." *Psikoloji Dergisi, 6* (21), 23-24.

Lin, Y. R., Shiah, I. S., Chang, Y. C., Lai, T. J., Wang, K. Y., & Chou, K. R. (2004). "Evaluation of an Assertiveness Training Program on Nursing and Medical Students'assertiveness, Self-Esteem, and Interpersonal Communication Satisfaction." *Nurse Education Today, 24*: 656-665.

Örgün S.K. (2000). *Anne baba tutumları ile 8. sınıf öğrencilerinin benlik saygıları ve atılganlıkları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Özbulak-Emran, B., Aypay, A., Aypay, A. (2011). "Ortaöğretim öğrencilerinin Problem Çözme ve Atılganlık Becerilerinin Bazı Değişkenlerle İlişkisi." *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (36), 77-93.

Özden, Y. (2003). *Öğrenme ve Öğretme*. Ankara:Pegem A Yayınları.

Özer, A. K., (1995). *İletişimsizlik Becerisi*. İstanbul: Varlık Yayınları.

Öztürk, G. Ö. (2009). *İlköğretim 5. sınıf öğrencilerine uygulanan atılganlık eğitimi programının öğrencilerin atılganlık düzeyine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Pardeck, J.T., Anderson C., Giannino, E.A., Miller, B., Mothershead, M.S. & Smith, S.A. (1991). "Assertiveness of Social Work Students." *Psychological Reports*, 69, 589-590.

Stebbins, C. A., Kelly., Power, & B.R.M.E. (1977). "Sex differences in assertiveness in college students." *The Journal Psychology*, 95, 309-315.

Şahin, F. Y. (1998). "Grupla İletişim Becerileri Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin İletişim Beceri Düzeylerine Etkisi." *Eğitim ve Bilim*, 22 (110), 12-19.

Teegen, F. (1995). "Training in assertiveness and social competence." *İstanbul University Medical Faculty Conference Paper*, 1-5.

Uğurluoğlu, M. Y. (1996). *Lise öğrencilerinde özsayıgı düzeyi ile atılgan kişilik özelliği arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

Voltan-Acar, N. (1980). *Grupla Atılganlık Eğitiminin Bireyin Atılganlık Düzeyine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Voltan-Acar, N., Arıcıoğlu, A., Gültekin, F. ve Gençtanırım, D. (2008). "Üniversite Öğrencilerinin Güvengenlik Düzeylerinin İncelenmesi." *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 342-350.